

Taisto Hujanen

RADIO- JA TV-TUTKIMUS SUOMESSA

Vuonna 1971 tiedotusopin professoriksi Tampereen yliopistoon valittu Kaarle Nordenstreng julkaisi pätevyitymistyönään monisteen nimeltä "Radio ja televisio tutkimuskohteena, Tiedotusopillisia lähestymistapoja"¹. Nordenstrengin tulevan professuurin erityisalueena oli radio- ja tv-oppi, ja juuri tuon alueen akateemisen opetuksen ja tutkimuksen viitoittamiseen mainittu moniste oli tarkoitettu. Nordenstrengin monisteessaan tekemät johtopäätökset² antavat aiheen olettaa, että radio- ja tv-opin piti hänen johdolla kehittyä radio- ja tv-tieteeksi, joka perusluonteeltaan olisi "poikkitieteellistä" mutta kehittelisi näistä aineksista oman "kokonaisvaltaisen" teoriansa.

Radio- ja tv-tutkimuksen tiedotusopillisina lähestymistapoina Nordenstreng erotti seuraavat: kanavan, lähettäjän, sanoman ja vastaanottajan tutkimus. Lisäksi hän määritteli kolme yhdistettyä lähestymistapaa, jotka olivat välinetutkimus, yhteiskunnallisen informaationvälityksen tutkimus ja yhteiskunnallisten funktioiden tutkimus. Radio- ja tv-opin suomalaisen edeltäjänsä Helge Miettusen hän sijoitti yhdistettyjen lähestymistapojen kategoriaan ja siellä nimenomaan välinetutkimukseen. Tätä viimeksi mainittua aluetta hän luonnehtii mikrotason tutkimukseksi, jonka keskeisiä kohteita ovat "sanoman ilmaisutekniikka" ja "esteettinen sisältö"³.

Vaikka radio- ja tv-opin suomalaisen pioneerin Helge Miettusen tutkimustyötä voidaankin Nor-

denstrengin tapaan luonnehtia esteettiseksi, Miettunen ei kuitenkaan rajannut radio- ja tv-oppiansa vain tähän. Hän erottaa oppikirjassaan⁴ kaksi painopistealuetta, jotka ovat yleisötutkimus ja välinetutkimus. Jos tätä rajausta verrataan Nordenstrengin monisteessaan tekemiin erotteluihin, selvin ero on yhteiskunnan tai kulttuurin kokonaisrakenteista lähtevän (makro)näkökulman puuttuminen. Tosin - kuten Nordenstreng⁵ Marshall McLuhanin viitaten toteaa - välinetutkimusta voidaan tehdä myös makronäkökulmasta, toisin sanoen: radio- ja televisiotiede voi pitää sisällään myös näiden välineiden suhteen yhteiskuntaan ja kulttuuriin.

Miettusen erottelu yleisötutkimukseen ja välinetutkimukseen nostaa esille saman vastakkainasettelun empiirisen yhteiskuntatieteen ja humanististen tieteiden välillä, joka on läpileikkaavana näkökulmana Nordenstrengin monisteessa. Nordenstrengin tavoitteleman radio- ja tv-tieteen ei pitänyt sitoutua kumpaankaan mainituista päälinjoista; sen tuli kylläkin ottaa vaikutteita molemmista mutta kehittää näistä oma "kriittinen" teoriansa.

Professorina Nordenstrengistä ei tullut hahmottelemansa radio- ja tv-opin kehittäjää. Hän suuntautui tiedotusoppitieteen yleiseen kehittelyyn, kansainvälisen viestinnän tutkimukseen ja viestintäpolitiikkaan. Nordenstrengin luonnosteleva tutkimusohjelma on kuitenkin huomionarvoinen

vielä tänäänkin, sillä radio- ja tv-tutkimuksen kehitys on sittemmin kulkenut juuri sellaisen metodologisen avoimuuden suuntaan, mitä Nordenstreng monisteessaan hahmotteli. Huomattakoon, että Nordenstreng esitti tutkimusohjelmansa tilanteessa, missä tiedotusopillista tutkimusta hallitsivat informaatioteoria, sisällönanalyysi, sosiologinen survey-analyysi ja kokeellinen psykologia.

Akateeminen maailma ja Yleisradio eri teille

Nordenstreng siirtyi kansallisen yleisradiolaitoksen palveluksesta akateemiseen maailmaan tilanteessa, jossa 1960-luvun lopun informatiivista ohjelmapoliittikkaa ryhdyttiin poliittisesti normalisoimaan. Revon kaudella luodussa ohjelmapoliittisessa suunnittelujärjestelmässä (PTS) akateemisella tutkimuksella oli tärkeä sija. Kuten Kauko Pietilä⁶ asian ilmaisee, PTS-toiminnalla pyrittiin tutkimukseen, joka auttaisi selvittämään yleisradiotoiminnan tavoitteita ja tavoitteiden saavuttamisen keinoja. Yleisradion poliittinen normalisointi 1970-luvun alkupuolella vaikutti myös tutkimuksen rooliin: Yleisradion tutkimustoiminta muuttui puhtaasti hallinnolliseksi ja yhteys akateemiseen tutkimukseen löytyi⁷. Tähän muutokseen voitaneen lisätä, että samalla yhteydet kaupalliseen markkinatutkimukseen tiivistyivät.

Kauko Pietilän lisensiaattityö⁸ on esimerkiksi 1970-luvun alun akateemisesta tutkimuksesta, joka vielä vahvasti nivoutui Yleisradion PTS-toimintaan. Vielä vuosikymmenen puolivälissä Yrjö Littusen ja Risto Sinkon toimittama kokoomateos⁹ käy samaa keskustelua sanoman perillemenosta ja yhteiskunnallisen tiedonmuodostuksen problematiikasta. Tämän jälkeen erityisesti akateeminen tiedotusoppi ja Yleisradion tutkimustoiminta suuntautuivat selkeästi eri teille. Tiedotusopissa tosin kysymys informatiivisuudesta nousi uudelleen keskusteluun 1980-luvun alussa Pertti Hemánuksen ja Ilkka Tervosen objektiivisuus-kirjan¹⁰ myötä.

Seppo Sisätön¹¹ valtio-opillinen sekä Juhani Wiion¹² ja Heikki Kasarin¹³ tiedotusopilliset väitöskirjat edustavat yleisradiotoiminnassa pitkään työskennelleiden henkilöiden akateemista meritoitumista. Ne osoittavat, että yksilötasolla yhteydet yleisradiolaitoksen ja akateemisen tutkimuksen välillä olivat olemassa myös 1970-luvun lopulla ja 1980-luvun alussa. Wiion työssä on myös aavistus siitä metodologisesta murroksesta, joka samaan aikaan oli lisäämässä yleisradiolaitoksen mielenkiintoa akateemiseen tutkimukseen. Osoituksena siitä, että käynnissä ollut metodologinen murros kiinnosti ja yhdisti sekä akateemista maailmaa että yleisradiolaitosta, on vuonna 1978 ilmestymisensä aloittanut *Tiedotustutkimus*-lehti¹⁴.

Sen päätoimittajana oli vuosikymmenen vaihteessa Jukka Haapasalo Yleisradiosta ja lehteen kirjoittivat lisäksi lukuisat muut Yleisradion tutkijat ja toimittajat.

Dan Steinbockin väitöskirja¹⁵ ja Yleisradion 60-vuotisjuhlaulkaisu *Kymmenen esseetä elämäntavasta*¹⁶ ovat jo selvästi tutkimusotteen murrosta edustavia. Tutkimuksen keskiössä ovat nyt kulttuuriset, sosiaaliset ja Steinbockin tapauksessa psyykkiset merkitysrakenteet. Yhteiskunnan, politiikan ja talouden sijasta joukkoviestintää problematisoidaan nyt yhä enemmän kulttuuristen ja sosiaalisten rakenteiden näkökulmasta. Tätä muutosta vauhdittaa yhteiskuntatieteiden kulturalistuminen, joka nostaa perinteisesti väheksytyt laadulliset tutkimusmenetelmät normaalitieteen piiriin.

Yleisradiotoiminnan uusi kilpailutilanne

1980-luvun puolivälistä alkaa suomalaisessa radio- ja tv-tutkimuksessa vaihe, jolloin akateeminen tutkimus kytkeytyy yleisradiolaitoksen ohjelmapoliittiseen tavoitteenasetteluun lähes yhtä kiinteästi kuin Yleisradion PTS-toimintaa luotaessa 1960-luvun lopulla. Ismo Silvon¹⁷ valtio-opillinen väitöskirja on luonteva osa tätä kytkentää; sen aiheena oli juuri yleisradiotoiminnan tavoitteet, televisiopoliittikka eri tasoinen. Steinbock työskenteli Yleisradiossa 1980-luvun puolivälissä ja kiinnitti tuolloin huomiota erityisesti ohjelmatutkimukseen¹⁸. Tätä aluetta oli Yleisradion ammattipiirissä herätelty henkiin - Helge Miettusen perinnettä jatkaen - jo 1980-luvun alkupuolella. Tuolloin Yleisradion koulutustoiminnassa ruvettiin erityisesti kiinnittämään huomiota radio- ja televisioilmaisun kehittämiseen¹⁹.

Yleisradion julkaisemien kokoomateosten *Kymmenen esseetä elämäntavasta* ja *Elämää kuvavirrassa*²⁰ kirjoittajat ovat esimerkkinä siitä, miten vähän akateemisen tiedotusopin edustajilla oli tekemistä yleisradiolaitoksen ja yliopistollisen tutkimuksen uudelleen tiivistyneessä yhteistyössä. Sosiologia, valtio-oppi, psykologia sekä yhä enemmän humanistiset tieteet olivat mukana uutta yhteistyötä käynnistämässä. Tiedotusopissa vuorovaikutus nimenomaan humanististen tieteiden suuntaan on tällä hetkellä päivän sana, joten metodologisten näkökulmien erilaisuuden ei ainakaan pitäisi olla yhteistyön esteenä.

Joukkoviestinnän rakenteiden ja tekniikan muutos sekä niihin liittyvä perinteisen yleisradiotoiminnan kilpailuasetelman muutos ovat ne tekijät, jotka ovat vauhdittaneet yleisradiolaitoksen ja akateemisen tutkimuksen uutta yhteistyötä²¹. Uudessa tilanteessa esim. Yleisradiolle ei ole enää riittänyt perinteinen tilastollinen yleisötutkimus.

Radio- ja tv-tutkimus NORDICOMin sähköisissä tietokannoissa

Yleisön koostumuksesta, mieltymyksistä, arvoista ja elämäntavoista on tarvittu entistä yksilöidympää ja eriytyneempää tietoa. Yleisöt ja ohjelmien vastaanotto (reseptio) ovatkin nousseet uudella tavalla tutkimuksen mielenkiinnon kohteiksi²². Tuotannon puolella uusi kilpailutilanne on puolestaan korostanut ohjelmistojen rakentamisen ja itse ohjelmien tekstuaalisten ominaispiirteiden tuntemisen tärkeyttä. Tässä mielessä myös itse ohjelmiin kohdistuvalla tutkimuksella on ollut viestintäpoliittista ja ohjelmapoliittista tilausta²³.

Kuten useimmat edellä mainituista esimerkeistä osoittavat, 1980-luvun uusi radio- ja tv-tutkimus on ollut nimenomaan televisiotutkimusta. Tosin viestinnän rakenteiden muutos on herättänyt uutta mielenkiintoa myös radiotutkimukseen, mistä meillä on esimerkkinä 1980-luvun puolivälin paikallisradiouudistus²⁴. Television hallitseva asema tutkimuksessa ja viestintäpolitiikassa ei ole pelkästään suomalainen ilmiö. Se on havaittavissa kaikissa nk. jälkiteollisissa yhteiskunnissa. Metodologisesti tässä kehityksessä on se tärkeä piirre, että television populaarikulttuuri on tullut akateemisen mielenkiinnon kohteeksi nimenomaan humanististen tieteiden kautta. Juuri tämä kytkentä on tehnyt mahdolliseksi televisiotutkimuksessa sen vuorovaikutuksen, jota Nordenstrengkin 1970-luvun alussa haikaili: vuorovaikutuksen empiirisen yhteiskuntatieteen ja humanististen tieteiden välillä.

Tiedotustutkimuksen pohjoismaisen dokumentaatiokeskuksen NORDICOMin aineistot tarjoavat mahdollisuuden tarkentaa edellä tehtyä arviota radio- ja tv-tutkimuksen kehityksestä. Suomalaisen tiedotustutkimuksen bibliografian aineisto on olemassa sähköisenä tietokantana vuosilta 1985 - 1990. Haku tehtiin *radio-* ja *televisio*alkuisten hakusanojen perusteella täydentäen radion osuutta hakusanalla *paikallisradio* ja television osuutta hakusanoilla *kaapelitelevisio* ja *paikallistelesio*. Tulokset on esitetty taulukossa 1.

Käytetyt hakusanat kuvaavat ennen muuta tutkimuksen aihealueita. Niistä ei sinällään voida tehdä päätelmiä esim. tutkimusmetodologiasta tai vaikkapa tutkimusten jakaantumisesta eri tieteenaloille. Väärinkäsitysten välttämiseksi korostettakoon, että suomalaisen tiedotustutkimuksen bibliografia kattaa joukkoviestintään liittyvät tutkimukset tieteenalasta riippumatta. Näin ollen esim. radio- ja tv-tutkimukseen liittyvistä julkaisuista suurin osa tulee tiedotusopin tai muun joukkoviestinnän tutkimuksen ulkopuolelta. Itse asiassa on perusteltua olettaa, että suurin osa tietokannan aineistoista on muilta tieteenaloilta kuin tiedotusopista tai joukkoviestinnän tutkimuksesta. Tähän viittaa audiovisuaalisen kulttuurin tutkimuksen jatkokoulu-

Taulukko 1

Radio ja televisio suomalaisen tiedotustutkimuksen bibliografiassa 1985-1990 (NORDICOM)¹

RADIO		TELEVISIO	
Hakusana	Lkm	Hakusana	Lkm
Radio yleensä	18	Televisio yleensä	64
Radioilmaisu	11	Televisioilmaisu	19
Radiojournalismi	3	Televisiojournalismi	5
Radiomainonta	8	Televisiokanavat	5
Radio-ohjelmat	76	Televisiomainonta	35
Radiotoimittajat	6	Televisiönäytelmät	3
Radiouutiset	5	Televisio-ohjelmat	176
Paikallisradiot	158	Televisiotekniikka	1
		Televisiotoimittajat	1
		Televisioutiset	24
		Televisioväkilta	28
		Televisioyhtiöt	7
		Kaapelitelevisio	29
		Paikallistelesio	10
Yhteensä	285	Yhteensä	407

¹ Haut tietokannoista suoritettiin Suomen NORDICOMin informaattikko Eija Poteri.

tusjärjestelmään ilmoittautuneiden tutkijoiden koostumus.

Tämä järjestelmä käynnistettiin vuonna 1991 opetusministeriön tuella ja siihen kuuluu lähemmäs sata jatko-opiskelijaa eri yliopistoista ja tutkimuslaitoksista. Audiovisuaalinen kulttuuri viittaa tässä radion, television, elokuvan, videon ja äänitteiden tuotannon, jakelun ja kulutuksen kysymyksiin²⁵. Yksittäisistä tieteenaloista verkossa ovat vahvimmin edustettuina tiedotusoppi/viestinnän tutkimus sekä elokuva- ja televisiotiede. Näiden kahden alueen osuus koko verkosta on vajaa puolet; loput osanottajat jakaantuvat noin 20 muulle tieteenalalle, joista keskeisiä ovat sosiologia, valtio-oppi ja markkinointi.

Suomalaiseen sähköiseen tietokantaan sisältyy vuosilta 1985 - 1990 yhteensä 285 viitettä radiosta ja 407 televisiosta. Näistä luvuista ei suoraan voi päätellä, että tietokannan aineistoista suurin osa käsittelee nimenomaan televisiota. Tämä päätelmä voidaan sen sijaan tehdä tulostamalla kyseisiin viitteisiin liittyvät julkaisut: näitä on 127 radiosta ja 350 televisiosta eli televisiota käsitteleviä julkaisuja on lähes kolminkertainen määrä verrattuna radioon.

Kummankin välineen sisällä voidaan lisäksi tarkastella viitteiden jakaantumista eri hakusanoihin. Radiotutkimuksesta keskeinen johtopäätös on se, että nimenomaan paikallisradiouudistus on tehnyt radiosta jälleen tutkijoiden mielenkiinnon kohteen. Paikallisradio kattaa noin 55 % eri hakusanojen tuottamista viitteistä. Paikallisradion hallitsevuus radiotutkimuksessa osoittaa, että viestintäpolitiikkaan liittyvät hallinnolliset, poliittiset ja tekniset intressit ovat keskeisiä tekijöitä alan tutkimuksen suuntautumisessa.

Televisiota koskevista hakusanoista eniten viitteitä tuottaa *televisio-ohjelmat*. Jos tämän hakusanan 176 viitettä yhdistetään hakusanoihin *televisioilmaisu*, *televisiojournalismi*, *televisionäytelmät*, *televisiouutiset* ja *televisionväkivalta*, saadaan yhteensä 255 viitettä, mikä vastaa noin 63 prosenttia kaikista viitteistä. Tältä alueelta oletettavasti löytyy se suomalainen tv-tutkimus, joka anglo-amerikkalaisessa kirjallisuudessa 1980-luvulla nousi hallitsevaksi: television tekstianalyysi erilaisine lähestymistapoineen²⁶. Kulttuuritutkimus eri perinteineen, semiotiikka, diskurssianalyysi, hermeneutiikka, kriittinen kielitiede ja narratologia, ovat tällä hetkellä myös osa suomalaisen ohjelmatutkimuksen metodologista arsenaalia. Kuitenkin on korostettava, että näiden rinnalla (ja osittain näihin yhdistyneenä) perinteinen sisällönanalyysi elää edelleen vahvana.

Yhtä lailla kuin tekstianalyysi on ollut ajakohtaista 1980-luvun ohjelmatutkimuksessa, reseptiotutkimuksen näkökulma on noussut yhä tärkeämmäksi tv-yleisöjen tarkastelussa²⁷. Täydentämällä

Taulukko 2
Keskeiset hakusanat vuosittain 1975-1990

RADIO: Hakusana *Radio yleensä*

Vuosi	Lkm
1975	68
1976	67
1977	49
1978	48
1979	76
1980	95
1981	119
1982	115
1983	132
1984	135
1985	121
1986	140
1987	125
1988	131
1989	90
1990	78

TELEVISIO:

Vuosi	Asiasana				
	TV yleensä	Uutiset	Ohjelmat	Sarjat	Yht.
1975	150	8	0	0	158
1976	21	5	0	0	126
1977	118	10	1	0	129
1978	0	7	0	0	7
1979	146	12	1	1	160
1980	143	10	48	2	204
1981	196	17	58	14	285
1982	187	16	51	12	266
1983	228	13	50	4	295
1984	315	27	78	8	428
1985	294	14	77	10	395
1986	327	16	78	13	434
1987	278	20	72	19	389
1988	319	25	112	27	483
1989	246	15	59	12	329
1990	210	16	57	9	292

televisioalkuisia hakusanoja *vastaanoton* ja *reseption* käsitteillä NORDICOMin tietokannasta saadaan kaksi viitettä radiolle ja 13 televisiolle. Hakusanoilla *kulutus/käyttö* saadaan jo enemmän viitteitä: 34 radiolle ja 75 televisiolle. *Reseptio*-viitteiden vähydestä voisi päätellä, että laadullinen yleisötutkimus on määrällisesti edelleen varsin vähäistä.

Hakusanat *televisio yleensä*, *televiokanavat*, *televiotekniikka*, *televiioyhtiöt*, *kaapelitelevisio*

Taulukko 3**Radio ja televisio tiedotustutkimuksen pohjoismaisessa tietokannassa 1975 - 1990 (NCOM)****A. Koko aineisto hakusanoittain**

RADIO:		TELEVISIO:	
Hakusana	Lkm	Hakusana	Lkm
Radio yleensä	1593	TV yleensä	3404
Kaupallinen radio	22	Kanavat	38
Opetusradio	36	Dokumentit	8
Paikallisradio	213	Näytelmät	43
Kansallinen radio	6	Tekniikka	3
Alueradio	18	Vastaanottimet	15
Radio-ohjelmat	301	Asemat	5
Radiokuunnelmat	13	Elokuvat	36
Radiouutiset	67	Katselijat	52
Radiotekniikka	3	Uutiset	232
Radiokuuntelijat	64	Ohjelmat	745
Radiosarjat	1	Sarjat	117
Radiovastaanottimet	5		
Radioasemat	16		
Yhteensä	2358	Yhteensä	4698

ja paikallistelevisio tuottavat yhteensä 116 viitettä (28 %). Tämän alueen tutkimuksia voi luonnehtia otteeltaan televisiopoliittiseksi ja viestintäpoliittiseksi. Niiden kontekstina on television uusi kilpailutilanne, television rakenteellinen ja tekninen muutos. Täydentämällä televisiota koskevaa hakua nimenomaan *viestintäpolitiikka*-nimikkeellä saadaan tiedostosta kaksi viitettä radiosta, 23 televisiosta. Televisio näyttäisi siis hallinneen myös viestintäpoliittista tutkimusta.

Taulukoissa 2-3 on esitetty pohjoismaista vertailutietoa radio- ja tv-tutkimuksesta. Aineisto perustuu NORDICOMin sähköiseen tietokantaan, jonka viitteitä on koottu vuodesta 1975 alkaen. Pohjoismainen vertailuaineisto tarjoaa näin pitemmän ajallisen perspektiivin tutkimuksen painopisteiden kehityksen tarkasteluun. Tähän koottu aineistossa ajallista muutosta voidaan radion osalta arvioida vain hakusanan *radio yleensä* perusteella (68 % viitteistä). Radiotutkimuksen painopiste näyttäisi tällä perusteella sijoittuvan 1980-luvulle kuitenkin niin, että vuosikymmenen loppupuolella määrä kääntyy laskuun. Television osalta nimenomaan ohjelmatutkimus (hakusanoilla *uutiset, ohjelmat, sarjat*) painottuu selvästi 1980-luvulle. Vuosi 1988 tuottaa eniten viitteitä ja erityisesti ohjelmatutkimuksessa se on poikkeuksellisen tärkeä.

Radion keskeisiin hakusanoihin liittyviä viitteitä on ylivoimaisesti eniten Ruotsista. Muut

B. Keskeiset hakusanat maittain**RADIO:**

Hakusana	Maan nimi			
	Norja	Ruotsi	Suomi	Tanska
Radio yleensä	373	592	239	379
Radio-ohjelmat	12	117	106	64
Radiouutiset	7	31	10	19
Radiokuuntelijat	3	45	13	3
Paikallisradio	23	125	55	8
Yhteensä	418	910	423	473

TELEVISIO:

Hakusana	Maan nimi			
	Norja	Ruotsi	Suomi	Tanska
TV yleensä	687	1100	553	1050
Uutiset	35	79	43	73
Ohjelmat	36	232	238	239
Sarjat	4	26	14	73
Yhteensä	762	1437	848	1435

maat sijoittuvat suhteellisesti samalle Ruotsia alemmalle tasolle. Televisiota koskevilla keskeisissä viitteissä Ruotsi ja Tanska ovat samalla tasolla, Suomesta ja Norjasta viitteitä on selvästi vähemmän. Ohjelmatutkimuksessa Suomi on määrällisesti Ruotsin ja Tanskan tasolla. Tanskan erityispiirteenä puolestaan voi pitää televisiosarjoihin kohdistuvaa tutkimusta, joka on ollut television populaarikulttuuriin liittyvän tutkimuksen keskeinen alue.

Radio- ja tv-tutkimuksen identiteetti

Mielttösen ja Nordenstrengin hahmotellessa radio- ja tv-oppia 1960-luvun lopulla ja 1970-luvun alussa radio ja televisio liittyivät tutkimusalueen identiteetissä vielä kiinteästi toisiinsa. Suomessa ja Pohjoismaissa sekä muuallakin Euroopassa tähän oli myös institutionaaliset syynsä: julkisen palvelun yleisradiolaitokset hallitsivat yleisradiotoiminnan kenttää. Mutta jo Nordenstrengin siirtymässä professoriksi 1970-luvun alussa alan tekninen kehitys oli vaikuttamassa myös tutkimuksen identiteettiin. Kaapelitelesio oli tuolloin vahvasti esillä myös Suomen viestintäpoliittisessa keskustelussa²⁸ ja Nordenstreng oli keskeisesti mukana kiistelystä, pitikö kaapelitelesio rinnastaa perinteiseen yleisradiotoimintaan.

Englanninkielisessä alan terminologiassa on käytössä nimike *broadcast/broadcasting research*. Dominickin ja Fletcherin kirjan *Broadcasting Research Methods*²⁹ esipuheen mukaan tällä tarkoitetaan radion, televisioon ja kaapelitelesioon liittyvää tutkimusta. Tämä on esimerkiksi rajauksesta, missä radion ja television uudet muodot on liitetty osaksi alueen tutkimuksen kokonaisuidentiteettiä. Suomen kieleen Dominickin ja Fletcherin käyttämän tutkimusalueen määrittelyn voisi kääntää muotoon *yleisradiotutkimus*³⁰.

Telesiotutkimus/television studies (ilman viitetausta radioon) on 1980-luvulla vakiintunut tutkimusalueen/tieteenalan määrittely. Erottautumalla radiotutkimuksesta se kuvaa itse asiassa tärkeää piirrettä radio- ja telesiotutkimuksen kehityksessä: television tutkimus on yhä enemmän nivoutunut muiden visuaalisten tai audiovisuaalisten viestintävälineiden tutkimukseen. Esim. Turun yliopistossa elokuvantutkimuksen määrittely on muuttunut muotoon *elokuva- ja telesiotiede*. Vastaavaa rajauksia on käytetty myös Oulun yliopistossa. Kansainvälisesti nimenomaan kytkentä elokuvantutkimukseen on ollut televisiotutkimuksen kehityksen tärkeä osa, esimerkkinä vaikkapa *Screen*-lehden merkitys näiden alueiden vuorovaikutuksessa³¹.

Edellä on jo viitattu audiovisuaalisen kulttuurin alueeseen määrittelynä, joka pitää sisällään sekä

radion että television mutta lisäksi elokuvan, videon sovellutuksineen ja äänitteet. Suomalaisessa alan tutkimuksessa ja opetuksessa tällä hallinnollisiin tarpeisiin luodulla käsitteellä on ollut tärkeä merkitys. Se on vaikuttamassa keskeisesti alueen jatkokoulutukseen ja sitä kautta myös tutkimuksen identiteettiin. Radioon ja televisioon liittyvästä tutkimuksesta ja opetuksesta voikin kokoavasti sanoa, että samalla kun ala on ollut vahvassa kasvussa myös sen identiteetti on joutunut lievästi sanoen käymistilaan. Tampereen yliopisto on lisännyt ryytiä keittoon perustamalla 1.8.1991 alkaen sähköisen viestinnän apulaisprofessorin, jonka alaksi on määritelty radio- ja tv-oppi, audiovisuaalinen viestintä ja yleisradiotutkimus.

Viitteet:

¹ Nordenstreng, Kaarle: *Tutkimuskohteena radio ja televisio, Tiedotusoppilisia lähestymistapoja*. Tampereen yliopiston kommunikaatiotutkimuksen laitos, Monistesarja, N:o 3, Tampere 1970.

² Nordenstreng 1970, 14 - 16.

³ Nordenstreng 1970, 11.

⁴ Mielttunen, Helge: *Radio- ja tv-opin perusteet*. Weilin+Göös, Helsinki 1966.

⁵ Nordenstreng 1970.

⁶ Pietilä, Kauko: "Yleisradiotutkimuksen metodista". Teoksessa Littunen, Y. & Rautio, P. & Saarinen, A. (toim.). *Tieto, Tiede, Yhteiskunta*. Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, Tampereen yliopisto, Tampere 1978; sivut 221-252, 222.

⁷ Pietilä 1978, 221-223.

⁸ Pietilä, Kauko: *Näkö silmä, kuuliko korva?* Tampereen yliopiston tutkimuslaitos, A-tutkimuksia, N:o 44, Tampere 1973.

⁹ Littunen, Yrjö & Sinkko, Risto (toim.): *Yhteiskunnallinen tieto ja tiedotustutkimus*. Weilin+Göös, Helsinki 1975.

¹⁰ Hemánus, Pertti & Tervonen, Ilkka: *Objektiivinen joukkotiedotus*. Otava, Keuruu 1980.

¹¹ Sisättö, Seppo: *Telesio ja vaalit*. Valtiotieteellinen yhdistys, Poliitiikan tutkimuksia 17, Helsinki 1977.

¹² Wiio, Juhani: *Telesio ja arkikäyttäytyminen*. Weilin+Göös, Espoo 1984.

¹³ Kasari, Heikki: *Patterns of television viewing in Finland*. Viestintätutkimuksen Seuran Julkaisuja, N:o 9, Somero 1985.

¹⁴ Ks. erit. artikkelia Työryhmä: "Hetken kuluttua: uutiset!". *Tiedotustutkimus*, 4. vsk, 4(1981), sivut 3-21.

¹⁵ Steinbock, Dan: *Telesio ja psyyke*. Weilin+Göös, Espoo 1983.

¹⁶ Kymmenen esseeitä elämäntavasta. Kalle Heikkinen (toim.). Oy Yleisradio Ab, Helsinki 1986.

¹⁷ Silvo, Ismo: *Valta, kenttä ja kertomus. Telesio politiikan tutkimat*. Yleisradion suunnittelu- ja koulutustoiminnan julkaisuja, N:o 2, Yleisradio 1988.

¹⁸ Steinbock, Dan: *Telesio ohjelmakieli tekstinä. Teoreettinen tutkimus*. (I) Yleisradio, Helsinki 1985. Steinbock, Dan:

YLE:n tv-uutisten auditiivisten, visuaalisten ja lingvististen koodien kartoitusanalyysia: case study. Oy Yleisradio AB, Tutkimus- ja suunnitteluosasto, Sarja B 5/1984.

¹⁹ Tästä esim. *Teemalinkki* vuosilta 1981 ja 1983. *Teemalinkki. Fakta ja fiktio - veteen piirretty viiva*. Oy Yleisradio Ab, Helsinki, Helmikuu 1983.

Teemalinkki. Dokumentti ja todellisuus. Oy Yleisradio Ab, Helsinki, Huhtikuu 1981.

²⁰ *Elämää kuvavirrassa*. Kalle Heikkinen (toim.). Tammi, Helsinki 1989.

²¹ Uudesta kilpailutilanteesta Hellman, Heikki: *Uustelevisioin aika? Hanki ja Jää*, Helsinki 1988 sekä Kähkölä, Paavo & Hemänus, Pertti (toim.): *Revon haamusta taivaskanaviin*. Hanki ja Jää, Helsinki 1989.

²² Esim. Ovaskainen, Kai: *Monimerkityksinen televisio*. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisuja, Sarja A 69/1990, Tampere; Mäki-Tuuri, Armi & Vilhunen, Airi: *Mediat ja merkitykset*. Äidinkielen Opettajien Liiton XXXVII Vuosikirja, Äidinkielen Opettajain Liitto, Helsinki 1990; Alasuutari, Pertti & Armstrong, Karen & Kytömäki, Juha: *Reality and Fiction in Finnish TV Viewing*. Oy Yleisradio Ab, Research and Development, Research Report 3/1991; Kytömäki, Juha (toim.): *Nykyajan sadut*. Gaudeamus, Helsinki 1991.

²³ Esim. Steinbock, Dan: *Formaatti ja televisiosarjat*. Oy Yleisradio Ab, Suunnittelu- ja tutkimusosasto, Sarja B 1/1988, Helsinki 1988; Levo-Henriksson, Ritva: *Arkkityyppi ja versiot*. Oy Yleisradio Ab, Tutkimus- ja kehitysosasto, Tutkimusraportti 7/1991, Helsinki; Hietala, Veijo: *Teeveen merkit. Television lukutaidon aakkoset*. Oy Yleisradio Ab, Opetusjulkaisut, Vaasa 1990.

²⁴ Radiotutkimuksen tilanteesta ks. Alitalo, Simo: *Radio: Tutkimusongelmia ja haasteita*. Oy Yleisradio Ab, Tutkimus- ja kehitysosasto, Tutkimusraportti 4/1991, Helsinki; vrt. Crisell, Andrew: *Understanding Radio*. Methuen, London and New York 1986.

²⁵ Ks. erit. Viestintäkulttuuritoimikunta: *Viestintäkulttuuritoimikunnan IV mietintö. Viestintäkulttuurikoulutuksen kehittäminen*. Komiteamietintö 1991:16.

²⁶ Tästä esim. Fiske, John: *Television Culture*. Methuen, London and New York 1987; Burns, Gary & Thompson, Robert J. (ed.): *Television Studies, Textual Analysis*. Praeger, New York, Westport, Connecticut, London 1989; vrt. Eerikäinen, Hannu: *Mitä televisio on? Julkaisussa Lehtonen, Mikko (toim.): Tutkimuksen tila ja tulevaisuus*. Tampereen yliopisto, Yleinen kirjallisuustiede, Julkaisuja, N:o 24/1991; sivut 15 - 39.

²⁷ Tästä esim. Morley, David: *Family Television*. Comedia, Old Woking, Surrey 1986; Jensen, Klaus Bruhn: *Making Sense of the News*. Aarhus University Press, Viborg 1986.

²⁸ Tästä Hujanen, Taisto: "Viestinnän demokratisointi, yleisradiotoiminnan deregulaatio ja paikallisradiot". *Tiedotustutkimus*, N:o 4(1991), sivut 34-48.

²⁹ Dominick, Joseph R. & Fletcher, James E.: *Broadcasting Research Methods*. Allyn and Bacon, et al. 1985.

³⁰ Vrt. Pietilä 1978.

³¹ Tästä Moores, Shaun: "Texts, readers and contexts of reading: developments in the study of media audiences". *Media, Culture & Society*, Vol. 12, No. 1, January 1990, sivut 9-32. Vrt. Eerikäinen 1991, 17.

filmihullu

NÄINÄ KIPERINÄ AIKOINA

*elämän pysyvistä arvoista päällimmäinen on
yhä Filmihullu. Maailmojen murtuessa ja
elämän muuttuessa aina vain
epätodellisemmaksi on tärkeämpää kuin
koskaan ymmärtää elokuvaa, joka on sekä
todellisen että epätodellisen taidetta.
Suomessa vain Filmihullu tarjoaa
etuoikeutetun ikkunan "seitsemänteen
taiteeseen". Ynnä ruhtinaallisen
lukuelämyksen kuusi kertaa vuodessa —
jokaisessa numerossa kirjan verran asiaa.*

Tilaamusi

Crissell